

Sygn. akt VI ACa 1906/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 kwietnia 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący – Sędzia SA Irena Piotrowska

Sędziowie: SA Jacek Sadowski (spr.)

SO (del.) Tomasz Pałdyna

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Magdalena Męczkowska

po rozpoznaniu w dniu 11 kwietnia 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) sp. z o.o. w W. i A. M. (1)

przeciwko R. P. (1) i B. N. (1)

o ochronę dóbr osobistych

na skutek apelacji pozwanych

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie

z dnia 20 stycznia 2015 r.

sygn. akt III C 703/10

1. oddała apelacje;

2. zasądza solidarnie od pozwanych na rzecz każdego z powodów kwoty po 1.035 zł (jeden tysiąc trzydzieści pięć złotych) tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt VIA Ca 1906/15

UZASADNIENIE

(...) sp. z o.o. w W. oraz A. M. (1) wnieśli przeciwko R. P. (1) i B. N. (1) pozew o ochronę dóbr osobistych domagając się zarówno ochrony niemajątkowej poprzez nakazanie każdemu z pozwanych opublikowania w dwóch kolejnych wydaniach czasopisma – dwumiesięcznika (...) lub w jednym wydaniu łączonym czasopisma (...), a także w internetowej wersji czasopisma (...) na stronie głównej (...) oświadczenia zawierającego przeproszenie za naruszenie dóbr osobistych powodów oraz zakazanie każdemu z pozwanych rozpowszechniania godzących w dobre imię, renomę (...) sp. z o.o. w W. i godność powoda A. M. (1) informacji o braku profesjonalizmu, nierzetelności oraz nieprawidłowości w prowadzonej przez powodów działalności związanej ze współpracą z pozwanymi oraz zaniechania używania wobec A. M. (1) określeń obraźliwych i ośmieszających. Ponadto powodowie domagali się zasądzenia od każdego z pozwanych kwoty symbolicznej złotówki na rzecz (...) sp. z o.o. w W. oraz kwoty 20.000 zł na rzecz (...) Stowarzyszenia (...) w W. przy ul. (...) kwotę 20.000 zł, a także zasądzenia od każdego z pozwanych kwoty symbolicznej złotówki na rzecz A. M. (1) oraz kwoty 10.000 zł na rzecz Fundacji (...) w W. przy ul. (...).

Pozwani wniesli o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 20 stycznia 2015 roku Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie uwzględnił wniesione powództwo w ten sposób, że

1) nakazał pozwanym solidarnie opublikowanie na własny koszt, w dwóch kolejnych wydaniach czasopisma – dwumiesięcznika (...) lub w jednym wydaniu łączonym czasopisma (...), przy czym pierwsza publikacja ukaze się w terminie nie dłuższym niż 70 dni od daty uprawomocnienia się wyroku w niniejszej sprawie, publicznego oświadczenia na stronie piątej tego czasopisma, usytuowanego centralnie na stronie, w formacie: tekst całostronicowy w ramce o wymiarach 18 cm x 26 cm, czcionka V., wielkość czcionki (...), czcionka pogrubiona, z podwójnym odstępem (interlinią), o następującej treści: „Wykonując prawomocny wyrok w sprawie o ochronę dóbr osobistych z powództwa (...) sp. z o.o. oraz Pana A. M. (1) oświadczam, że podane w artykułach (...) oraz (...) opublikowanych w czasopiśmie (...) nr (...) twierdzenia na temat braku profesjonalizmu, nierzetelności oraz nieprawidłowości w prowadzeniu działalności (...) sp. z o.o. oraz Prezesa Zarządu Pana A. M. (1) są nieprawdziwe i nierzetelne, przez co kreują nieprawidłowy obraz rzeczywistości naruszający dobra osobiste tych osób, za co bardzo przepraszam. Pana A. M. (1) przepraszam również za niestosowne i obraźliwe określenia oraz insynuacje dotyczące Jego osoby. R. P. (1)-autor artykułów, B. N. (1) (...),

2) nakazał pozwanym solidarnie umieszczenie na własny koszt powyższego tekstu przeprosin w internetowej wersji czasopisma (...) na stronie głównej (...) w terminie 24 godzin, od daty uprawomocnienia się wyroku w niniejszej sprawie oraz utrzymania tekstu tych przeprosin na wskazanej stronie przez okres minimum czterech miesięcy;

3) zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz (...) sp. z o.o. w W. kwotę 1 zł oraz na rzecz (...) Stowarzyszenia (...) w W. przy ul. (...) kwotę 20.000 zł, płatne w terminie 30 dni od daty uprawomocnienia się wyroku;

4) zasądził od pozwanych solidarnie na rzecz A. M. (1) kwotę 1 zł oraz na rzecz Fundacji (...) w W. przy ul. (...) kwotę 10.000 zł, płatne w terminie 30 dni od daty uprawomocnienia się wyroku.

W pozostałej części powództwo zostało oddalone.

Sąd okręgowy ustalił, że pozwany R. P. (1) prowadzi działalność gospodarczą, Wydawnictwo (...). Redaktorem Naczelnym tego czasopisma jest pozwana B. N. (1). Pozwani byli współwłaścicielami nieruchomości położonej w J. gmina N.. W domach położonych na tej nieruchomości miały być zainstalowane dwie pompy ciepła dostarczone przez (...) sp. z o.o.

W 2006-2007 r. (...) sp. z o.o. dostarczyła R. P. (1) pompę ciepła woda-powietrze ((...)), kocioł gazowy oraz kolektory słoneczne. A. K. jako pracownik (...) montował kolektory słoneczne i wykonywał podłączenie elektryczne tej pompy, nie instalował jej. Nikt ze strony (...) sp. z o.o. nie instalował tej pompy. Prace hydrauliczne wykonywały osoby zatrudnione bezpośrednio przez R. P. (1). Pompa została zainstalowana, uruchomiona i funkcjonowała przez dwa lata prawidłowo. Problemy z jej funkcjonowaniem powstały w lutym 2009 r., a więc wówczas A. K. nie był już pracownikiem (...). A. K. pracował w dziale serwisu do końca 2008 r. Od 2009 r. rozpoczął własną działalność gospodarczą i jako przedsiębiorca działający na własny rachunek prowadził prace u pozwanego R. P. (1) związane z ustalaniem przyczyn zamarzania pompy (...). Po uszkodzeniu instalacji, jej naprawą zajmował się T. R., który prowadził własną działalność gospodarczą. T. R. nie był pracownikiem (...) sp. z o.o., nie otrzymywał żadnych kwot z tytułu pracy u R. P. (1) od tej spółki. Rozliczenia związane z wynagrodzeniem za prace u R. P. (1) były dokonywane bezpośrednio pomiędzy T. R. a R. P. (1). T. R. był polecony R. P. (1) przez A. K..

Współpraca pomiędzy pozwanym R. P. a spółką (...) uległa znacznemu pogorszeniu w związku z niewywiązaniem się przez R. P. (1) z postanowień umowy z dnia 15 listopada 2007 r. Umowa ta została zawarta pomiędzy R. P. (1) prowadzącym działalność (...) a (...) sp. z o.o. w W.. Jej przedmiotem było wspólne wydanie miesięcznika (...) na temat produktów(...), promujących te produkty .. (...) tak, na okładce tego czasopisma miały być umieszczone zdjęcia produktów (...) oraz kolorowa rozkładówka (cztery strony) przedstawiająca informacje reklamowe (...). Dodatkowo (...) miała otrzymać w dwumiesięczniku (...) cykl publikacji opisujących jej technologię, a publikacje te miały nastąpić

w sezonie 2008 r. oraz dwie w 2009 r. W ramach tej umowy, (...) miała przekazać Wydawnictwu (...) (R. P. (1)) pompę ciepła z osprzętem w celu montażu pokazowego w domu posadowionym na działce będącej współwłasnością R. P. (1) i B. N. (1). Z treści tej umowy nie wynika by (...) sp. z o.o. miała dokonać montażu tej pompy. Miał to uczynić R. P. (1) na własny koszt. W miesięczniku miały natomiast być zamieszczone prezentacje z prac montażowych oraz opis urządzenia, zalecenia poprawności eksploatacji. Nadto z tytułu umowy z 15 listopada 2007 r. (...) otrzymała udział partnerski na targach (...) oraz targach (...) w P., który miał polegać na wydelegowaniu swoich przedstawicieli w celu udzielania porad i kolportowaniu swoich materiałów informacyjnych. Wykonując tę umowę w dniu 7 grudnia 2007 r. (...) sp. z o.o. wydała R. P. (1) pompę ciepła (...) wraz z osprzętem oraz robocze ubrania z logo (...). Zobowiązania wynikające z umowy nie zostały przez R. P. (1) wykonane, w szczególności dotyczące promowania produktów (...) sp. z o.o. na targach (...). Przed targami (...) nie ukazała się publikacja w (...).

Pozwany R. P. (1) zatrudnił do instalacji pompy ciepła (...) i wykonania niezbędnych prac związanych z odwiertami osoby nie będące pracownikami (...) sp. z o.o. I tak, prace związane z odwiertami w okresie grudzień 2007r. /styczeń 2008 r. wykonywał L. F., który prowadzi działalność gospodarczą od 15.01.2003 r. Wynagrodzenie za wykonane prace L. F. miał otrzymać od R. P. (1). L. F. nie był pracownikiem (...) sp. z o.o., nie łączyła go umowa o współpracę ze (...) sp. z o.o. Prac związanych z instalacją pompy ciepła (...) dostarczonej przez (...) sp. z o.o. w oparciu o umowę z 15 listopada 2007 r. nie wykonywał A. K.. Nie wykonywał także żaden z pracowników (...) sp. z o.o.

Pozwany R. P. (1) w marcu 2008 r. bezpośrednio kontaktował się z wykonawcą kotłowni, instalacji elektrycznej – T. R. i wezwał tego przedsiębiorcę, z którym zawierał umowę, do dokończenia prac. Ostatecznie (...) nie została zainstalowana w żadnym z domów posadowionych na działce R. P. (1) i B. N. (1) i została zwrócona do (...) sp. z o.o.

Umowa z 15 listopada 2007 r. została wypowiedziana oświadczeniem z dnia 25 stycznia 2008 r. Po jej wypowiedzeniu, strony prowadziły jeszcze rozmowy związane z nabyciem pompy ciepła przez (...), jej uruchomieniem, rozliczeniami. Pompa ciepła została zwrócona do (...) sp. z o.o. w lutym 2009 r.

W dniu 19 lutego 2009 r. (...) sp. z o.o. wystawiła fakturę na kwotę 17.041,53 zł z tytułu dostarczonej R. P. (1) pompy ciepła (...) z kotłem i osprzętem. W dniu 23 lutego 2009 r. na rachunek powoda wpłynęła od pozwanego R. P. (1) kwota 7.041,53 zł tytułem częściowej spłaty należności z tej faktury.

W dniu 26 marca 2009 r. R. P. (1) przesłał pocztą elektroniczną powodowi przygotowany artykuł (...). Pismem z dnia 30 marca 2009 r. A. M. (1) wezwał R. P. (1) do odstąpienia od publikacji artykułu (...) wskazując, że artykuł ten narusza dobra osobiste osób w nim wymienionych oraz narusza dobra osobiste (...) sp. z o.o. Prezes zarządu (...) sp. z o.o. w piśmie z dnia 8 kwietnia 2009 r. skierowanym do B. N. (1) – Redaktora Naczelnego (...) oraz do R. P. (1) wskazał, iż treść przesłanego artykułu jest nieprawdziwa i przedstawia zdarzenia w sposób nierzetelny. W piśmie tym odnosząc się do poszczególnych fragmentów tekstu, który miał być opublikowany w majowym wydaniu (...), wniósł o zamieszczenie także jego stanowiska. (...) sp. z o.o. pismem z dnia 26 maja 2009 r. wezwała Wydawnictwo (...) do zapłaty pozostałej kwoty 10.000 zł z tytułu niezapłaconej w całości należności z Faktury (...) z dnia 19 lutego 2009 r. Jak wskazał sąd okręgowy, gdy rozmowy dotyczące nabycia pompy ciepła (...) przez R. P. (1) nie doszły do skutku, w (...)nr (...) (bez oznaczenia daty wydania) ukazały się dwa artykuły, których autorem był R. P. (1) – (...) oraz (...). Ten drugi artykuł nie zawierał w całości stanowiska (...) sp. z o.o., a jedynie wybrane fragmenty przez redaktora naczelnego (...) – B. N. (1) i autora publikacji – R. P. (1).

W piśmie z dnia 29 lipca 2009 r. skierowanym do B. N. (1) – redaktora naczelnego (...), prezes zarządu (...) sp. z o.o. A. M. (1) wniósł o opublikowanie tekstu sprostowania, przesyłając takie pismo wraz z treścią tekstu sprostowania R. P. (1) – autorowi publikacji. Takie sprostowanie nie ukazało się.

Mając powyższe ustalenia na uwadze, sąd okręgowy uznał wniesione powództwo za zasadne. W ocenie sądu okręgowego pozwani poprzez zamieszczenie publikacji (...) oraz (...) naruszyli dobra osobiste powodów w postaci dobrego imienia i renomy. Naruszenie to miało przy tym charakter bezprawny albowiem pozwani przy zbieraniu i wykorzystaniu materiałów prasowych nie działali w obronie społecznie uzasadnionego interesu, a we własnym interesie prywatnym, oraz nie dochowali należytej staranności i rzetelności przy publikacji tych materiałów. Sąd

okręgowy pod tym kątem dokonał szczegółowej analizy treści tych publikacji. Ponadto odwołał się do treści mejla z dnia 16 kwietnia 2009 r. skierowanego przez pozwanego R. P. przed publikacją do powoda, który miał stanowić formę presji i nacisku wywieranego na powoda w związku z zamierzoną publikacją. Treść tego mejla wskazuje w ocenie sądu okręgowego, że intencją pozwanych nie było rzetelne przedstawienie problemów poruszanych w artykułach, a zmuszenie powodów do ustępstw w zakresie uprzednio zawartej umowy, pod groźbą publikacji niekorzystnych dla nich artykułów prasowych. W tym zakresie sąd okręgowy przywołał w szczególności fragment tego mejla, w którym pozwany wskazał, że „nikogo nie będzie interesować, czy firma (...) wygra czy przegra proces, wszyscy będą pamiętać publikację”.

Sąd okręgowy uznał za zasadne udzielenie powodom zarówno ochrony niemajątkowej, jak i majątkowej wskazując z jednej strony na skutki dokonanego naruszenia w postaci utraty renomy i dobrego imienia, z drugiej zaś podkreślając umyślny charakter działania pozwanych.

Apelacje od wyroku sądu okręgowego wnieśli pozwani, zaskarżając wyrok w części uwzględniającej powództwo oraz rozstrzygającej o kosztach procesu i wnosząc o jego zmianę poprzez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania sądowi I instancji.

W obu złożonych, w istocie jednobrzmiących, apelacjach skarżący podnieśli zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego i materialnego. W zakresie podnoszonych uchybień procesowych wskazali na naruszenie art. 233 § 1 w związku z art. 328 § 2 k.p.c. poprzez dowolną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, co skutkowało dokonaniem błędnych ustaleń faktycznych w tej sprawie, a także naruszenie art. 365 k.p.c. poprzez poczynienie przez sąd I instancji ustaleń faktycznych sprzecznych z treścią prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w L. wydanego w sprawie o sygn. akt I C 145/10, w którym oddalono powództwo powodowej spółki przeciwko pozwanemu i przyjęto, że powodowa spółka odstąpiła od umowy zawartej w dniu 15 listopada 2007 roku w sposób nieuzasadniony, albowiem pozwany wykonał swoją część umowy. W zakresie zarzutów naruszenia prawa materialnego skarżący wskazali na naruszenie art. 23 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie i przyjęcie, że pozwani swoją publikacją naruszyli dobra osobiste powodów, art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 448 k.c. poprzez ich błędne zastosowanie w tej sprawie, a także art. 10 § 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, z której wynika, że wolność wyrażania opinii jest jednym z zasadniczych fundamentów demokratycznego społeczeństwa i ma zastosowanie nie tylko do informacji czy idei, które są pozytywnie odbierane lub postrzegane, lecz także do tych, które są obraźliwe, szokujące i to niezależnie od formy w jakiej są wypowiedziane.

Ponadto skarżący, powołując się przepis art. 382 k.p.c., w złożonych apelacjach zgłosili wnioski dowodowe o przeprowadzenie dowodów z prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w L. wydanego w sprawie o sygn. akt I C 145/10 na okoliczność treści zapadłego tam rozstrzygnięcia, artykułu pt. (...) opublikowanego w (...) w numerze (...) na okoliczność jego treści oraz bilansów finansowych powodowej spółki za lata 2008 i 2009 oraz 2013, na okoliczność faktu, że strata finansowa spółki nie była spowodowana spadkiem sprzedaży pomp ciepła.

Rozpoznając sprawę w granicach zaskarżenia sąd apelacyjny zważył, co następuje.

Apelacje strony pozwanej są niezasadne.

Sąd apelacyjny podziela zarówno ustalenia faktyczne poczynione w tej sprawie przez sąd okręgowy, jak i dokonaną ocenę prawną ustalonego stanu faktycznego. Sąd okręgowy, wbrew zawartym w apelacji zarzutom, dokonał starannej, a przy tym prawidłowej, oceny zgromadzonego materiału dowodowego. Dokonane na tej podstawie ustalenia faktyczne są spójne i logiczne, zostały należycie przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku. Sąd apelacyjny przyjmuje je za własne i czyni podstawą dalszych rozważań w tej sprawie.

Zawarte w tym zakresie w apelacjach zarzuty nie zasługują na uwzględnienie. Stanowią one przede wszystkim polemikę z oceną dowodów zaprezentowaną przez sąd pierwszej instancji. Nadto skarżący w znacznej części odnoszą się do okoliczności nie mających istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia tej sprawy, mającej za przedmiot ochronę dóbr osobistych powodów naruszonych na skutek publikacji pozwanych. Bez znaczenia jest bowiem, czy powodowa

spółka dostarczyła pozwanym w latach 2006-2007 pompę (...), kocioł gazowy, kolektory słoneczne, czy też produkty te zostały dostarczone przez powodową w różnym czasie, zaś część z nich zamontowana w latach 2004-2005. Bez znaczenia są również okoliczności wynikające z zeznań świadka W. A. co do jego współpracy ze spółką (...) i zakończenia tej współpracy, instalowania przez świadka pomp ciepła, czy zainstalowania pompy ciepła (...)u świadka w domu. Podobnie za nieistotne z punktu widzenia rozstrzygnięcia tej sprawy uznać należy zarzuty dotyczące ustaleń sądu okręgowego co do faktu poinformowania przez powoda spółki matki w Niemczech o treści publikacji pozwanych, czy faktu rozpoczęcia przez żonę powoda własnej działalności gospodarczej. Zważywszy, że przedmiotem rozpoznania w tej sprawie nie były roszczenia odszkodowawcze powodów, nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy ustalenia co do kondycji finansowej powodowej spółki i ewentualnego związku istniejącego pomiędzy pogorszeniem się jej sytuacji finansowej a publikacją pozwanych. W pozostałym podniesione przez pozwanych zarzuty naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. koncentrują się na podważaniu oceny fragmentów zeznań świadków A. K., T. R. oraz powoda A. M. (2) i stanowią w istocie polemikę z oceną tych dowodów dokonaną przez sąd pierwszej instancji. Skarżący przedstawiając odmienną ocenę niektórych fragmentów tych zeznań i w oparciu o to próbują zaprezentować własną wersję okoliczności związanych z kilkuletnią współpracą stron. Zważywszy na wynikającą z art. 233 § 1 k.p.c. zasady swobodnej oceny dowód i brak podważenia w złożonych apelacjach prawidłowości podstaw przyjętych przez sąd okręgowy wnioskowań, próby te należy uznać za nieskuteczne. Co więcej, wbrew przekonaniu skarżących, nawet uwzględnienie przedstawionej przez nich wersji, nie wpływa istotnie na ostateczną ocenę bezprawności działań pozwanych i dokonanego przez nich naruszenia dóbr osobistych powodów.

Niezasadny jest również zarzut naruszenia art. 365 k.p.c. poprzez poczynienie przez sąd okręgowy w tej sprawie ustaleń odmiennych co do przyczyn odstąpienia przez powodową spółkę od umowy zawartej w dniu 15 listopada 2007 roku, aniżeli ustalenia faktyczne dokonane w uzasadnieniu prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w L., wydanego w sprawie I C 145/10 o zapłatę z powództwa powodowej spółki przeciwko pozwanemu R. P. (1). Kopia uzasadnienia tego wyroku została przez pozwanego przedstawiona przy odpowiedzi na pozew (k. 224 – 234). Zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c., orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy państwowe i organy administracji publicznej, a w wypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. Artykuł 365 § 1 k.p.c. dotyczy prawomocności materialnej orzeczeń i zawiera nakaz przyjmowania przez osoby i instytucje w tym przepisie określone, że w danej sytuacji stan prawny przedstawia się tak, jak to wynika z rozstrzygnięcia zawartego w danym orzeczeniu formalnie prawomocnym. Oznacza to zarazem zakaz dokonywania ustaleń i ocen prawnych sprzecznych ze sprawą prawomocnie osądzoną. Jednakże zasięg przedmiotowy prawomocności materialnej odnosi się w istocie jedynie do treści samego rozstrzygnięcia sądu zawartego w jego sentencji, nie zaś przedstawionych przez sąd motywów i zawartych w nich ustaleń faktycznych i poglądów prawnych. Treść tych motywów może służyć jedynie sprecyzowaniu rozstrzygnięcia zawartego w sentencji (zob. m.in.: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 czerwca 2014 r., IV CSK 610/13, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 kwietnia 2016 r., III CSK 276/15, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2016 r., I CSK 687/15). Wskazane rozumienie zakresu prawomocności materialnej podyktowane jest między innymi koniecznością respektowania zasady samodzielności jurysdykcyjnej sądu orzekającego w sprawie. Wyjątki od tej zasady muszą w sposób jednoznaczny wynikać z obowiązujących przepisów prawa. W efekcie, wbrew zarzutom skarżących, uznać należy, że ustalenia i oceny prawne zawarte w uzasadnieniu wyroku Sądu Rejonowego w L., dotyczące całkowicie innego stosunku prawnego łączącego strony, aniżeli stosunek prawny będący przedmiotem niniejszego procesu, nie są wiążące w tej sprawie. Tym samym sąd okręgowy dokonując własnych ustaleń faktycznych i ocen prawnych nie naruszył zasady wynikającej z art. 365 § 1 k.p.c.

Oceniając działania pozwanych polegające na publikacji dwóch materiałów prasowych (...)oraz (...) w kontekście naruszenia dóbr osobistych powodów w postaci dobrego imienia i renomy, sąd okręgowy trafnie odwołał się do obiektywnej koncepcji ochrony dóbr osobistych. Dobra osobiste jednostki w świetle tej koncepcji określane są jako wartości niemajątkowe wiążące się z osobowością człowieka, które są uznane powszechnie w społeczeństwie, wartości obejmujące fizyczną i psychiczną integralność człowieka, jego indywidualność oraz godność i pozycję społeczną, stanowiące przesłankę samorealizacji osoby ludzkiej. Naturę i granice poszczególnych dóbr osobistych wyznaczają przeważające w danym społeczeństwie zapatrywania prawne, moralne i obyczajowe. Dokonując oceny, czy nastąpiło naruszenie danego dobra osobistego należy odnosić się do poglądów panujących w społeczeństwie, posługiwać się

w tym celu abstrakcyjnym wzorcem „przeciętnego obywatela”, nie zaś odwoływać się do jednostkowych odczuć i ocen osoby pokrzywdzonej. Jak wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, kryteria oceny naruszenia muszą być poddane obiektywizacji, trzeba w tym zakresie uwzględnić odczucia szerszego grona uczestników i powszechnie przyjmowane, a zasługujące na akceptację normy postępowania, w tym normy obyczajowe i wynikające z tradycji (tak m.in. wyrok z 11.03.1997 r., III CKN 33/97, OSNC 1997, z. 6-7, poz. 93, wyrok z 16.01.1976 r., II CR 692/75, OSNC 1976, z. 11, poz. 251). Z kolei w odniesieniu do ochrony dóbr osobistych osób prawnych przyjmuje się, że są to wartości niemajątkowe, dzięki którym osoba prawna może funkcjonować zgodnie ze swoim zakresem działań. Zgodnie z art. 43 k.c. przepisy o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych stosuje się odpowiednio do osób prawnych. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono w tym kontekście pogląd, że w stosunku do osób prawnych możliwe jest stosowanie wprost jedynie art. 24 k.c. Pozostałe przepisy o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych mogą być stosowane jedynie odpowiednio z uwzględnieniem odmienności strukturalnej i funkcjonalnej osób fizycznych i osób prawnych (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 października 2006 r., I CSK 169/06).

W tym kontekście podzielić należy przeprowadzoną przez sąd okręgowy analizę opublikowanych przez pozwanych tekstów prasowych - (...) oraz (...) Trafnie sąd okręgowy uznał, że publikacje te, z uwagi na zawarte w nich treści, a także ich formę, mogły spowodować utratę zaufania do spółki (...) sp. z o.o. wśród jej dotychczasowych i przyszłych kontrahentów, niezbędnego do prawidłowego funkcjonowania spółki w zakresie swych zadań i rozwoju. Jak podkreślił sąd okręgowy, spółka (...) na rynku polskim ma wypracowaną pozycję jako podmiot sprzedający systemy grzewcze najnowszej generacji z odnawialnych źródeł energii. Spółka ta cieszyła się dobrą renomą wśród kontrahentów, do których należeli m. in. developerzy budujący domy wielomieszkaniowe. Publikacja pozwanych przedstawiała powodów w negatywnym świetle, miała na celu skompromitowanie powoda A. M. (1), jako prezesa zarządu powodowej spółki, a także podważenie zaufania kontrahentów powodowej spółki w handlowych relacjach, naruszała więc dobre imię A. M. i renomę spółki (...). Należy przy tym uwzględnić fakt, że publikacja ta, kwestionująca jakość usług świadczonych przez powodową spółkę, a także rzetelność kupiecką zarówno samej spółki, jak i jej prezesa, opublikowana została w specjalistycznym czasopiśmie. Tym samym kreowała wrażenie pełnej rzetelności, fachowości, a co za tym idzie i obiektywności. Wzmacniało to siłę przekazu zawartych w nich treści krytycznych.

Nie można więc podzielić zarzutów skarżących dotyczących naruszenia przez sąd pierwszej instancji art. 23 k.c. w zw. z art. 24 k.c. poprzez uznanie, że doszło do naruszenia dóbr osobistych powodów.

Kwestionując oceną prawną sądu okręgowego, który uznał działania pozwanych za działania bezprawne, skarżący powołują się na zasady wynikające z art. 10 europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a także orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka dotyczące swobody wypowiedzi i wolności prasy. W istocie w orzecznictwie ETPCz, ale także w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i orzecznictwie sądów polskich, przyjmuje się, że swoboda wypowiedzi i związana z nią wolność prasy, stanowią jedne z fundamentalnych zasad społeczeństwa demokratycznego. Wielokrotnie w tym kontekście wskazywano na szczególną rolę prasy i pełnione przez nią funkcje informacyjne, a zarazem kontrolne, w stosunku do działań publicznych, w tym zwłaszcza działań organów władzy publicznej. Teza, zgodnie z którą swoboda wypowiedzi i stanowiąca jej efekt swobodna debata publiczna stanowi jeden z fundamentów społeczeństwa demokratycznego, podstawowy warunek jego rozwoju i samorealizacji jednostki stanowi jedną z naczelnych zasad orzeczniczych przyjętych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka. Przy czym, jak wskazano w sprawie H. przeciwko Wielkiej Brytanii (wyrok z 17.12.1976 r., skarga nr (...)), swoboda wypowiedzi nie może ograniczać się do informacji i poglądów, które są odbierane przychylnie albo postrzegane jako nieszkodliwe lub obojętne, lecz odnosi się w równym stopniu do takich, które obrażają, oburzają lub wprowadzają niepokój w państwie lub jakiejś grupie społeczeństwa. Takie są wymagania pluralizmu, tolerancji i otwartości na inne poglądy, bez których demokratyczne społeczeństwo nie istnieje. Analogiczne stanowisko akcentowane jest przez Trybunał Sprawiedliwości w Luksemburgu (zob. wyrok z 6.3.2001 r. w sprawie C-274/99, C. przeciwko Komisji; wyrok z 13.12.2001 r. w sprawie C-340/00, Komisja przeciwko C.; wyrok z 6.9.2011 r., w sprawie C – 163/10, P.; wyrok z 3.9.2014 r. w sprawie C – 201/13, D. i V.), a także polski Trybunał Konstytucyjny (zob. m.in. wyroki z: 23.3.2006 r., K 4/06, OTK-A 2006, Nr 3, poz. 32; 11.10.2006 r., P 3/06, OTK-A 2006, Nr 9, poz. 121; 30.10.2006 r., P 10/06, OTK-A 2006, Nr 9, poz. 128; 14.12.2011 r., SK 42/09,

OTK-A 2011, Nr 10, poz. 118; 25.2.2014 r., SK 65/12, OTK-A 2014, Nr 2, poz. 14). Jednakże zarazem w orzecznictwie podkreśla się, co pomijają w swoich wywodach skarżący, że szczególna rola prasy łączy się nie tylko z określonymi prawami, ale również nakłada na prasę szczególne obowiązki. Jak wskazuje Trybunał Strasburski, korzystanie ze swobody wypowiedzi łączy się również z odpowiedzialnością. Aczkolwiek prasa pełni istotną rolę w demokratycznym społeczeństwie, art. 10 europejskiej Konwencji nie przyznaje dziennikarzom absolutnego immunitetu zwalniającego z odpowiedzialności za naruszenie dóbr osobistych jednostki (zob. w szczególności orzeczenie z 21 stycznia 1999 r., w sprawie F. i R. przeciwko Francji, skarga nr (...)). Analogiczny pogląd wyrażony jest w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w którym wskazuje się, że „wynikający z art. 12 ust. 1 ustawy Prawo prasowe standard należytej staranności i rzetelności dziennikarskiej oznacza kwalifikowaną staranność i rzetelność, uwzględniającą faktyczną rolę mediów w społeczeństwie demokratycznym i ich rzeczywisty wpływ na kształtowanie opinii publicznej oraz wynikające stąd zagrożenia dla autonomii informacyjnej i dóbr osobistych jednostki (zob. zamiast wielu: uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2005 r., III CZP 53/04). Podobnie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego akcentowana jest istotna współzależność istniejąca pomiędzy swobodą wypowiedzi mediów a ich odpowiedzialnością za korzystanie z tej swobody i wynikająca stąd potrzeba zapewnienia należytej ochrony innym konstytucyjnym wartościom, w tym prawom osobistym osób trzecich (zob. w szczególności: wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 maja 2005 r., SK 43/05, OTK-A 2008, nr 4, poz. 57 oraz z dnia 30 października 2006 r., P 10/06, OTK-A 2006, nr 9, poz. 128).

Uznając zachowanie pozwanych za bezprawne naruszenie dóbr osobistych powodów, sąd okręgowy trafnie odwołał się do przywołanej już powyżej uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2005 r., III CZP 53/04. W uchwale tej wskazano, że o braku bezprawności publikacji prasowej skutkującej naruszeniem cudzych dóbr osobistych można mówić wówczas, gdy dana publikacja realizuje godny ochrony interes społeczny oraz zachowana została szczególna staranność i rzetelność przy zbieraniu materiałów prasowych i ich wykorzystaniu.

Należy zgodzić się z sądem okręgowym, że żadna z przesłanek wyłączających bezprawność materiału prasowego pozwanych, będącego źródłem naruszenia dóbr osobistych powodów, nie wystąpiła w tej sprawie. Nie ma w tym miejscu potrzeby szczegółowego przytaczania wywodów sądu okręgowego, który dokonując analizy obu tekstów prasowych pozwanych wskazał na zawarte w nich zarzuty i twierdzenia oparte na nieprawdzie i zmanipulowanych faktach oraz wynikające stąd nierzetelne oceny (przypisywanie odpowiedzialności spółce (...) za wadliwe działania podmiotów niezależnych od spółki i bezzasadne zarzucanie jej z tego tytułu nienależytego nadzoru nad działaniami tych podmiotów, a w efekcie brak profesjonalizmu, insynuacje i nieprawdziwe zarzuty wysuwane w stosunku do drugiego z powodów – prezesa spółki (...) A. M. (1)), obrażanie pozwanego A. M. poprzez nazywanie go (...), „najczarniejszą postacią w tym przedstawieniu”, w końcu kwestionowanie poziomu jego rozwoju umysłowego poprzez stwierdzenie – „czy też może z prezesem firmy (...) jest coś nie tak?”. Trafnie również sąd okręgowy wskazał, że zamieszczone przez pozwanych stanowisko powoda w tekście zatytułowanym (...) zawierało wypowiedzi powoda wyrwane z kontekstu, jego stanowisko cytowane było przez pozwanych wybiórczo i niedokładnie. W efekcie, wbrew tytułowi samej publikacji, wskazującym, że jest to stanowisko firmy (...), odbiorca w istocie mógł zapoznać się wyłącznie z wersją zredagowaną przez pozwanych, którzy nie wskazali przy tym na dokonane przez nich skróty i korekty.

Trafnie również sąd okręgowy nadał właściwe znaczenie zdarzeniom, które miały miejsce jeszcze przed publikacją tekstów pozwanych, na etapie zbierania materiałów prasowych. Otóż w dniu 26 marca 2009 r. pozwany R. P. (1), który pozostawał wówczas w prywatnym sporze z powodem dotyczącym rozliczeń za korzystanie z pompy ciepła, przesłał powodowi mejl zawierający tekst artykułu (...) wraz z informacją, że zostanie on opublikowany w majowym numerze (...). Strona powodowa w odpowiedzi z dnia 30 marca 2009 r. wskazała pozwanemu, że artykuł zawiera treści nieprawdziwe oraz narusza dobra osobiste powodów. Zażądała odstąpienia od jego publikacji wskazując zarazem, że w wypadku publikacji wystąpi na drogę sądową z powództwem o ochronę dóbr osobistych. W mejlu z 10 kwietnia 2009 r. przesłanym do powoda pozwany R. P. wskazał, że firma (...) powinna profesjonalnie uruchomić i naprawić urządzenia, z których korzystał. Odnosząc się do tego mejla, w mejlu z 15 kwietnia 2009 r. strona powoda zapytała wprost, czy jeżeli naprawi urządzenia pozwanego, artykuł nie zostanie opublikowany. W odpowiedzi pozwany wskazał

m.in., że „pokazanie profesjonalizmu działania i doprowadzenie do fachowego uruchomienia tych urządzeń firmie (...) by nie zaszkodziło. Zwracając się do powoda A. M. stwierdził, że to on, jako prezes firmy powinien podjąć decyzję o sposobie budowania wizerunku firmy. Wskazał jednocześnie, że deadline publikacji to 30 kwietnia oraz dodał: „Proszę pamiętać, że nikogo nie będzie interesować, czy firma (...) wygra, czy przegra proces, wszyscy będą pamiętać publikację” (korespondencja mejlowa: k. 147 – 148).

Wskazane powyżej zdarzenia, włącznie z ostatnim stwierdzeniem pozwanego, ocenić należy wprost jako przejaw arogancji, a także cynizmu dziennikarza, przekonanego o własnej sile i pozycji wynikającej z dostępu do rynku medialnego. Jest to zarazem próba instrumentalnego potraktowania zasady swobody wypowiedzi i wolności mediów, dla załatwienia w istocie własnego prywatnego interesu – uzyskania od spółki (...) świadczenia w postaci uruchomienia i naprawy użytkowanej przez pozwanego pompy ciepła. Trafnie działanie pozwanego w tym zakresie zostało ocenione przez sąd okręgowy jako swoisty szantaż stosowany wobec powodowej spółki i jej prezesa, próba wywarcia presji na powodzie celem załatwienia własnego interesu majątkowego. Słusznie sąd okręgowy w tym zakresie wskazał, że z treści przywołanej korespondencji mejlowej wynika, że celem artykułu pozwanym nie była obiektywna, krytyczna ocena urządzeń sprzedawanych przez powoda, a zdyskredytowanie powodowej spółki w branży na skutek rozwiązania umowy z dnia 25 listopada 2007 r. i braku porozumienia w zakresie nabycia pompy ciepła, a także nieskutecznego uruchomienia tego urządzenia. Na tle relacji handlowych pomiędzy stronami doszło do konfliktu, którego skutkiem był artykuł pozwanym naruszający dobre imię i renomę powodów.

Takie działanie pozwanym nie może być uznane za mieszczące się w sferze swobody wypowiedzi i korzystać z ochrony przewidzianej na gruncie art. 14 i 54 Konstytucji RP, a także art. 10 EKPCz. W efekcie podzielić należy stanowisko sądu pierwszej instancji, że działanie pozwanym stanowiło bezprawne naruszenie dóbr osobistych powodów. Zawarte w tym zakresie w obu apelacjach zarzuty są niezasadne.

Nie można również podzielić zarzutu naruszenia art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 448 k.c.

Jak wynika z powyższych ustaleń, naruszenie dóbr osobistych powodów miało charakter umyślny, zaś podłożem działań pozwanym była przede wszystkim chęć realizacji własnego interesu majątkowego. Taka postawa trafnie spotkała się z negatywną oceną sądu okręgowego skutkującą nałożeniem na pozwanym również sankcji majątkowych, zgodnie z żądaniem zawartym w tym zakresie w pozwie. Nie można przy tym podzielić wywodów skarżących, którzy wskazując na nadmierną wysokość zasądzonych świadczeń, podnoszą brak wykazania winy pozwanym oraz brak elementów złej woli w ich zachowaniu. Wskazane powyżej okoliczności skutecznie te zarzuty podważają.

Z tych względów sąd apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. apelację pozwanym jako bezzasadną oddalił. Sąd apelacyjny pominął również zgłoszone w apelacji wnioski dowodowe skarżących uznając je za spóźnione w świetle art. 381 k.p.c. Wskazać również należy, że strona powodowa nie zgłosiła roszczeń odszkodowawczych w tej sprawie. Tym samym zbędne było przeprowadzanie wnioskowanego przez skarżących dowodu na okoliczność ewentualnych szkód majątkowych poniesionych albo nieponiesionych przez powodową spółkę w związku z publikacjami pozwanym. Natomiast okoliczność wydania przez Sąd Rejonowy w L. wyroku w sprawie I C 145/10 nie była w tej sprawie kwestionowana.

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 § 1 w zw. z art. 391 § 1 k.p.c.). Na koszty poniesione przez powodów składało się wynagrodzenie pełnomocnika procesowego ustalone w stawce minimalnej, zgodnie z § 6 pkt 5 i § 10 ust. 1 pkt 2 i ust. 2 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu w zw. z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.